

DERLEME

Türk Kadınlarının Tıp Eğitimine Başlama Süreci ve İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'nden Mezun Olan İlk Kadın Hekimler

Elif ATICI, Sezer ERER

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Deontoloji Anabilim Dalı, Bursa.

ÖZET

Türkiye’de kadınların tıp eğitimi almaları, dünyada olduğu gibi uzun ve zor bir süreç içinde gerçekleşebilmiştir. Özlük haklarını aldıktan sonra, Balkan, Trablusgarp ve I. Dünya savaşları sırasında sağlık alanında kadın ile erkek arasındaki ayrımı kaldıran ihtiyacın doğmasıyla, Türk kadınları tıp fakültesinde eğitim alma hakkını kazanabildiler. Bu savaşı 1922 yılında kazanmayı başaran ilk kadın hekimler, İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi’nden 1928 yılında mezun oldular. Bu çalışmada, Türk kadınlarının tıp eğitimine başlama süreçleri incelenmekte ve ilk kadın hekimlerimiz olan İffet Naim (Onur), Müfide Kâzım (Küley), Hamdiye Abdürrahim (Maral), Sabiha Süleyman (Sayın), Suat Rasim (Giz) ve Fitnat Celal (Taygun)’in biyografileri verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hekim. Tıp Eğitimi. Türk Tıp Tarihi. Biyografi.

Medical Training Process of Turkish Women and First Female Physicians Graduated From Istanbul Faculty of Medicine

ABSTRACT

Receiving medical training for women was developed in a long and hard process in Turkey as in the whole world. After gaining personal rights, Turkish women became entitled to have medical education with the need of both men and women without sex discrimination in health care during the wars (Balkan, Turco-Italian and I World War). First women physicians, who won this war at 1922, were graduated from faculty of medicine in Turkey in 1928. In this study, the medical training process of Turkish women are mentioned and biographies of first women physicians İffet Naim (Onur), Müfide Kâzım (Küley), Hamdiye Abdürrahim (Maral), Sabiha Süleyman (Sayın), Suat Rasim (Giz) and Fitnat Celal (Taygun) are given.

Key Words: Women Physician. Medical Education. Turkish History of Medicine. Biography.

“İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebsin?”

Mustafa Kemal Atatürk

Geliş Tarihi: 02.02.2009
Kabul Tarihi: 22.01.2010

* Bu makale, 20-24 Mayıs 2008 tarihlerinde Konya’da düzenlenen 1. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi’nde sunulan poster bildirinin geliştirilmiş şeklidir.

Dr. Elif ATICI
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Deontoloji Anabilim Dalı,
16059 Görükle-BURSA
Tel: 0-224-2953960
E-mail: elifatici@uludag.edu.tr

Giriş

Kadınlar, sağlık alanında eski çağlardan bu yana önemli bir yere sahip olmuşlardır. Mitolojide büyük güç sahibi olan ve yaşamı yöneten erkek tanrıların yanı sıra aileye, sağlığa ve güzelliğe hükmedenler arasında kadın ilahlar – tanrıçalar olduğu görülmektedir. Örneğin Yunan mitolojisinde *Hygieia*, *Panakeia*; Roma mitolojisinde *Salus*; İnkâ mitolojisinde *Cocomama*; Sümer mitolojisinde *Bo*; Hint mitolojisinde *Çri* vb. sağlık ve tedavi tanrıçalarıdır. Eski çağlardan günümüze kadar gerek kültürel, gerek politik, gerekse ekonomik gerekçelerle kadınlar sağlık alanında önemli görevler üstlenmişlerdir.

Türklerde de kadınların sağlık alanındaki rolleri çok eski tarihlere dayanmaktadır. İslam öncesi Türklerde, tedavi sanatı ile uğraşan *kam* ya da *oyun* adı ile anılan şamanlardan kadın olanlar *kam katun* adı ile anılırlardı. Bu kadınlara Yakut Türkleri ve Moğollarda *udagan*,

Kırgızlarda *bübü* denirdi. Bunlar erkeklere göre daha kuvvetli kabul edilirler ve daha çok kadınlara özgü hastalıklar ve tedavileri ile uğraşırlardı¹. İslamiyet'in kabulünden sonra ise hem örf ve adetlere uygun olarak kadınların hastaları tedavi ettikleri, hem de sosyal yardım kurumları yaptırarak sağlık alanına katkıda buldukları görülür. Özellikle savaşlarda kadınların yaralı askerlerin bakım ve tedavilerini üstlendikleri ve bu kadınlar arasında *Tabibe Zeynep*'in oldukça ünlü olduğu bilinmektedir^{1,2}. Türk tıp tarihinde kadınların hekimlik yaptıklarına dair en eski kaynak 15. yüzyıla ait olan Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun yazdığı, cerrahi müdahale yapan ve *tabibe/kadın hekim* olarak nitelendirilen kadınların resimlerinin bulunduğu *Cerrahiyetü'l Hanıyye* adlı eserdir^{1,3,4}.

Kadınların sağlık alanındaki ilk mesleği ebeldir. Doğuma kadınlardan başka kimse karıştırılmadığı, kadının örtünmesi ve erkeklerden kaçması gerektiği düşünüldüğü için ebelik, Türklerde anadan kıza veya güvendiği ve yetenekli gördüğü başka bir kıza usta-çırak yöntemi ile geçen, görgü ve deneyime dayanan geleneksel ve kadınlara özgü bir meslek olarak kabul edilmiştir. Doğuran kadına hizmet edenler toplumda da büyük saygı gören ve iyi yaşayan bir meslek grubuna dahillerdi^{2,6}. Tanzimat dönemine kadar, ebe ve hemşire olarak çok sayıda kadın sağlık alanında görev almakla birlikte eğitim almaları birçok defa engellenmiştir. Tıbbın sürekli ilerlemesi, ebelerin usta-çırak eğitimlerini de gittikçe yetersiz kılmıştır. Kadınların ebe olarak eğitime başlamaları 1842 tarihine rastlamaktadır. Hemşirelik eğitimi ise resmi olarak 1908 yılında başlamıştır. Hekimliğin kadınlar için hem fiziksel, hem de örf ve adetlere uygun bir meslek olarak görülmemesi kadınların tıp eğitimi almaları önündeki engeli oluşturmuştur^{1,2}. İlk olarak 1915 yılında tıp eğitimi almak üzere yurtdışına gönderilen kadınlarımızın ülkemizde eğitim almaya başlamaları ancak 1922 yılında büyük çabalar sonunda gerçekleşebilmiştir. Türk kadınları zor bir mücadelenin ardından sağlık alanında haklarını kazanmış ve ancak bundan sonra hekim olabilmeleri mümkün olmuştur. Günümüzden 80 yıl önce Türkiye'de ilk kadın hekimler tıp fakültesinden mezun olmuşlardır.

Bu makalede, Türk kadınlarının tıp eğitimine başlama süreçlerine değinilerek, ilk kadın hekimlerimiz olan Sayın İffet Naim (Onur), Müfide Kâzım (Küley), Hamdiye Abdürrahim (Maral), Sabiha Süleyman (Sayın), Suat Rasim (Giz) ve Fitnat Celal (Taygun)'un biyografilerine yer verilmektedir.

Türk Kadınlarının Tıp Eğitimine Başlamaları

On dokuzuncu yüzyılın sonları 20. yüzyılın başlarında özlük haklarına kavuşan kadınlar eğitim almak için çaba göstermeye başladılar. Türk kadınlarının sağlık alanında eğitim alma süreçleri de ancak Tanzimat'ın getirdiği modern bakış açısı ile mümkün olabildi. Bu

döneme kadar, kadınlar, çeşitli toplumlarda olduğu gibi Osmanlılarda da geleneksel bir anlayışla ebe ve hemşire olarak sağlık alanında yalnızca görev alabildiler. Başlangıçta orduya hekim yetiştirmek amacıyla kurulan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin açılmasından sonra eğitilmiş, hemen ardından da 1842'de kadavra üzerinde çalışmaların yapılabilmesi ile insan anatomisini iyi bilen erkek hekim sayısının artması yanında, kadın hastalıkları ve doğumlarda usta-çırak eğitimi almış bazı cahil ve yetersiz ebelerin anne ve bebek ölümlerine neden olmaları, kadınların yerine çağdaş tıp eğitimi görmüş olan erkek hekimlerin tercih edilmesine neden oldu^{1-3,7}. Yine, tıp alanındaki ilerlemele- re paralel olarak halk sağlığını korumak üzere, Tıbbiye'de 1840 yılında kurulan bir komisyon, sağlık alanında çalışanlara mesleklerini uygulayabilmeleri için "ruhsatname" vermek üzere bir sınav uyguladı. Bu sınava, sadece cahil ebelerin girmesi ve ünlü ebelerin girmemesi üzerine tıp okulu kurslar düzenlenmesine karar verildi. Ebeler, ancak bu kursları tamamladıktan ve diplomalarını aldıktan sonra mesleklerini uygulayabileceklerdi. Bu kursları tamamlayan ebeler aynı zamanda hasta bakıcı olarak da görev yapabileceklerdi. Eğitime yardımcı olunması amacıyla 1841 yılında Paris'ten iki yabancı ebe getirildi. Böylece, 19. yüzyıla kadar usta-çırak eğitimiyle geleneksel tarzda yetişen ebelerin mesleki eğitim almaları sağlandı ve 1842-1843 ders yılından itibaren Mekteb-i Tıbbiye'de açılan ebelik kurslarında (Ebe Sınıfı), iki yıl boyunca haftada 2 gün, günde 1 saatlik bir eğitim programı ile eğitime başladılar. İlk kez 1845'te bu eğitimi tamamlayanlara yabancı ebelerin yaptıkları sınav sonunda diplomaları verildi. Bu tarihten sonra eğitimi ve ruhsatı olmayan ebelerin çalışmaları engellendi. Ebe Sınıfı sayesinde kadınların hem sağlık alanında hem de diğer alanlarda eğitim alma süreçleri başlamış oldu. Sağlık alanında görev yapacak kadınların eğitimine en çok önem veren ve çaba gösteren isim Dr. Besim Ömer (Akalin) Paşa olmuştur^{1,2,6,8}. II. Meşrutiyet ile birlikte kızlara da ileri düzeyde eğitim verilmesinin gerekli olduğu düşüncesi yayılmaya başladı. Sivil tıp okulunun açılmasını takiben "Eczacı, Dişçi, Kabile ve Hastabakıcı Kadınlar Mektebi, 18 Kasım 1908 yılında açıldı⁶. Bu alanda da Dr. Besim Ömer Paşa'nın büyük gayretleri vardır. Yurtdışında katıldığı bir kongrede, hastabakıcılık ve hemşirelik hizmetleri ve eğitimleri faaliyetlerini inceleyerek, Türk kadınların bu eğitimi alabilmeleri ve bu mesleği uygulayabilmeleri için elinden geleni yapmıştır. Bu açığı ve ihtiyacı fark eden Dr. Besim Ömer, hastabakıcılık eğitiminin ebeler için önemini vurgulayarak ebelik öğretiminin ilk senesini hastabakıcılık derslerine ayırarak, hastabakıcılığın bir meslek olması için büyük bir adım atmış oldu. Trablusgarp Savaşı'nda yeterli sağlık ekibinin olmaması ve çok fazla kayıp verilmesi, hastabakıcı sayısının eksikliğini ve gerekliliğini ortaya koydu. Bunun üzerine Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) tarafından 1911 yılında, 6 aylık hastabakıcılık-hemşirelik kursları

Türk Kadınlarının Tıp Eğitime Başlama Süreci

başlatıldı ve kursa katılan gönüllülere kurs bitiminde diplomaları verildi. Balkan, Çanakkale ve I. Dünya Savaşı sırasında bu gönüllü hemşireler hastanelerde erkeklerle birlikte çalışmaya başladılar^{1,8}.

Balkan, I. Dünya ve Kurtuluş Savaşlarının ülkedeki genel durumu etkilemesi, her alanda olduğu gibi sağlık alanında da kadın-erkek ayrımını ortadan kaldırmaya başladı⁸. İstanbul Darülfünunu 1915 yılında kız öğrenci kaydetmeye başladıysa da Tıp Fakültesi kız öğrenci almıyordu. Bu nedenle, hekim olmak isteyenler tıp eğitimi almak üzere başka ülkelere gittiler. Aynı yıl İzmir Vilayeti İdare-i Hususiyesi, eğitim masrafları İstanbul Vilayeti tarafından ödenmek üzere, İzmirli Suat ve Süeda (Emin Kağıtçıoğlu) hanımları Cenevre Tıp Okulu (Ecole de Médecine)'na gönderdi. Nisan 1916'da Almanya'da Würzburg Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne gönderilen Hatice Safiye Ali (Krekeler) (1894-1952), 1922 yılında Türkiye'ye dönerek ilk Türk kadın hekimisi olarak çalışmaya başladı. 1918'de Bedriye Veysi (Bora) Münih'te, 1919'da Fatma (Reşit) Arif Atasagun (1901-1973) Boston Tufts Üniversitesi'nde ve Hayrünisa Atallah Londra Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tıp eğitimi aldılar³.

Yabancı uyruklu kadın hekimler sınav olmadan mesleklerini uygularken⁹, Türk kızlarının Tıp Fakültelerine alınmadıkları için yurt dışında eğitim görmek zorunda kalmaları, Sıhhiye Müdüriyetini harekete geçirdi. İstanbul Sıhhiye Müdürü ile başlayan bu hareket Sıhhiye Müdür-i Umumisi Dr. Adnan Adıvar'ın sadarete başvurusu ile sonuçlandı. Sonunda, 1917 yılında Sıhhiye Meclis-i Umumisi "Osmanlı kadınların hekimlik yapmalarında bir sakınca olmadığı"na dair bir karar aldı ve bu karar *Muallim Mecmuası*'nın 15. sayısında duyuruldu. Bu kararın ardından üçü Türk olmak üzere sekiz kız öğrenci tıp fakültesine kaydolmak için başvurdu, ancak kabul edilmediler^{1,3,9}.

Aynı dönemlerde, İstanbul'da Amerikan Kız Koleji müdürlüğü yapan Dr. Mary Mills Patrick, kolejin içinde eğitim ve tıp fakülteleri açılması için uğraştı. Yaptığı ilk girişim sonuçsuz kaldıysa da, savaş koşulları kısa süre içinde bu isteğini gerçekleştirmesini sağladı ve 1919 yılında çalışmalara başlandı. New York Columbia University College of Physicians and Surgeons'ın programı örnek alınarak kurulan Department of Medicine Constantinople Women's College'da 1920 yılında eğitime geçildi. İlk yıl hiç Türk öğrenci bulunmazken 1921-1922 öğretim yılında Hamdiye Abdürrahim (Maral) ve Sabiha Süleyman (Sayın), 1923-1924 öğretim yılında ise Seniha Fuat (Yazıcıoğlu) tıp eğitimi almaya başladılar. Türkiye'de kız öğrencilerin tıp eğitimi almalarını sağlayan ilk akademik kurum olan Amerikan Kız Koleji Tıp Bölümü, yabancıların yüksek öğretim kurumuna açma ve çalışmalarını engelleyen 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kapandı^{3,11}.

Kadınların Tıp mesleğine atılma istekleri, İslamcı yayınların başlattığı kampanyaya karşı Sıhhiye Meclisi'nin kadınların hekim olamayacaklarına dair bir mazbata çıkarmasıyla sonuçlandı. Yine, kadınların evlenip aile kurduktan sonra mesleklerine devam etmeyecekleri, fakülteye girmenin "ıffet ve ahlak" değerlerini zedeleyeceği, erkek hastaları muayene etmemeleri ve anatomi diseksiyonlarına da katılmamaları gerektiğinin düşünülmesi büyük tartışmalara neden oldu. Dr. Besim Ömer (Akalın) Paşa'nın 1921 yılında Tıp Fakültesi'ne kız öğrenci alma teşviki, Dr. Akil Muhtar (Özden) tarafından engellendi. Aynı dönemde, tıp eğitiminin zor ve uzun olması, laboratuvar çalışmalarının fazlalığı ve hocaların çok yoğun olması nedeniyle sadece kızların eğitim aldığı bir Tıbbiye Mektebi açılmasına da karşı çıkıldı. Tıp Fakültesi, "Darülfünun Grevi"nden sonra yeniden açıldığında Dr. Besim Ömer Paşa'nın kararlılığıyla üç kız öğrenci (Müfide Küley, Sabiha Sayın, İffet Çağlar) Tıbbiye'ye başladı. Kasım ayı sonunda Tıbbiye'de 8 kız öğrenci olmuştu. Kurtuluş Savaşı'nın ardından Eylül 1922'de Tıp Fakültesi'ne kabul edilen on kız öğrenciden altısı 1928 yılında stajlarını tamamlayarak mezun oldular. Diğer üç öğrenci tıp tahsiline devam etmedi, bir kız öğrenci ise tüberkülozdan vefat etti^{7,9-11}.

1928 Yılında Mezun Olan İlk Kadın Hekimlerimiz

İffet Naim (Onur) (1906 – 1995)

Çanakkale'de eczacı bir babanın kızı olarak 1906 yılında doğan Dr. Onur, öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1922 yılında Tıp Fakültesi'ne girdi. Öğrenciliği süresince Fener Yuvakimyon Rum Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Mezun olduktan sonra Haydarpaşa'da önce Dr. Asaf Derviş Paşa ve Dr. Fuat Fehim (Caculi)'in yanında daha sonra Dr. Kenan Tefvik (Sezenel) ve Dr. Besim Ömer (Akalın) Paşa'nın asistanı olarak jinekoloji ve doğum alanında uzmanlık eğitimi aldı¹¹. Daha sonra Türkiye'nin ilk Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği'nde (1930) Dr. Akif Şakir (Şakar) Bey'in ilk asistanı oldu¹². Gülhane'de Dr. Raif Ziya (Sirer) ve Dr. Orhan Abdi (Kurtaran)'ın yanında cerrahi dalında eğitimini 1933 yılında tamamlayan Dr. Onur, 2 yıl boyunca dayısı Dr. Ahmet Asım (Onur)'ın kurduğu Ortaköy Şifa Yurdu'nda jinekoloji ve cerrahi uzmanı olarak çalıştı. Dr. Onur, 1936-1938 yılları arasında Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde çalıştı. Daha sonra özel olarak çalışmaya devam etti. Türk Ortopedi ve Travmatoloji Şiirjisi Derneği kurucu üyelerinden olan Dr. Onur, 1981'de Société Internationale de Chirurgie'nin "emeritus üyesi" seçildi. Ulusal Cerrahi Derneği tarafından 1982 yılında "onur ödülü" alan Dr. Onur, malvarlığının büyük bir kısmını Milli Eğitim Vakfı'na bağışlayarak eğitim alanına da büyük katkılar yaptı. İstanbul'da

kurulan bir ilkokula da ismi verilen Dr. Onur (Dr. İffet Onur İlkokulu), 23 Mart 1995'te İstanbul'da vefat etti⁹.

Fatma Müfide Kazım (Küley) (1899 – 1985)

Hekim bir babanın kızı ve kız öğrencilerin Tıbbiye'ye girme uğraşımın öncüsü olan Dr. Küley, 1899 yılında Sakız'da doğdu^{11,13}. Çamlıca Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra, tıp tahsili görmek istedi, ancak İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'ne kız öğrenci alınmadığı için Fen Fakültesi Biyoloji Bölümüne başladı. Bir yandan da Kimya Bölümüne devam etti ve laboratuarlarda çalıştı. Tıp Fakültesi'ne geçme isteğini önce Dr. Besim Ömer Paşa ile daha sonra Fen Fakültesi hocaları ile paylaştı. Kız ve erkek öğrencilerin birlikte ders görmeye başlamalarından cesaret alarak 1921 yılında tekrar Tıp Fakültesi'ne başvurdu. Bu başvurusu da Dr. Akil Muhtar Özden'in fakülteye kız öğrencilerin alınmasına karşı olması nedeniyle engellendi. Ancak 1922 senesinde tıp eğitimine başlayabilen Dr. Küley, 1928 yılında stajını bitirerek mezun oldu. Tıp Fakültesi II. Dahiliye Kliniği'nde Prof. Neşet Ömer Bey'in asistanlığını yaptı. İhtisasını bitirdikten sonra (1933) Kadıköy'de bir muayenehane açtı. Haydarpaşa Numune Hastanesi 1936'da açılınca, Dr. Küley de Prof. Tevfik Sağlam'ın yanında görevlendirildi. Dr. Küley, hastanede çalışmaya başladıktan sonra, 1937-1938 yılları arasında Viyana, Berlin, Düsseldorf ve Törnsheide Sanatoryumunda inceleme gezilerinde bulundu. Öğrenci çokluğundan dolayı 1942 yılında üçüncü bir dahiliye kliniği açılıp Tevfik Sağlam bu kliniğin başına getirilince, dahiliye kliniği servis şefi olarak 1943 yılına kadar servisi tek başına yönetti. Aynı yıl Tevfik Sağlam'ın desteği ile birlikte üniversite kadrosuna geçmek için uğraştı. Doçentlik sınavını kazanan Dr. Küley, Mart 1943'de III. Dahiliye Kliniği Doçentliğine, 1953 yılında da profesörlük kadrosuna atandı. Çeşitli derneklerde faal olarak görev alan Dr. Küley, 1945 yılında Türk Tıp Cemiyeti genel sekreterliği, 1961 yılında da başkanlığını yaptı. Dr. Küley, 1960 ihtilalinde görevinden alındı, iki sene sonra 27 Nisan 1962 tarihinde tekrar göreve başladı. Göreve başladıktan sonra 1963 yılında İç Hastalıkları Kliniği'nde Gastroenteroloji bölümünü kuran Dr. Küley, 1973 yılında emekli oldu. Verem Savaşı Derneği Şeref Rozeti (1968), İstanbul Üniversitesi Teşekkür Belgesi (1978), III. Türk Gastroenteroloji Kongresi Gastroenteroloji Şildi (1979), Türk Tabipleri Birliği Hizmet ve Onur Belgesi (1985) ve İstanbul Üniversitesi Fahri Doktorluk Diploması (1993) alan Dr. Küley, 26 Aralık 1995 tarihinde vefat etti^{7,11,13,14}.

Hamdiye Abdürrahim (Rauf) Maral (1895 – 1975)

Bursa'daki Amerikan Kız Okulu'nu 1914'te bitiren Dr. Maral, İstanbul ve İzmir'de matematik ve biyoloji öğretmenliği yaptıktan sonra 1921 yılında Amerikan Kız Koleji Tıp Okulu'na girdi. Bu okulun 1924 yılın-

da kapanması üzerine 1922'de kız öğrenci almaya başlayan İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'nin 2. sınıfına naklen geldi. Dr. Maral, 1928'de mezun olduktan sonra cilt hastalıkları, fizik tedavi ve radyoterapi üzerine uzmanlık eğitimi aldı. Dr. Friedrich Dessauer'ın yanındaki kısa süreli asistanlığı takiben, Kadıköy'deki özel muayenehanesinde mesleğine devam eden Dr. Maral hekimlik mesleğinin yanı sıra aynı zamanda 50 yıl boyunca öğretmenlik de yapmıştır^{3,11}.

Sabiha Süleyman (Sayın) (1903 – 1984)

İstanbul'da 1903 yılında doğan Dr. Sayın, 1920'de Kız Muallim Mektebi'ni bitirerek Çamlıca Sultanisi'nde beden eğitimi öğretmenliği yaptı. Dr. Sayın da Dr. Maral gibi Amerikan Kız Koleji Tıp Okulu'nda başladığı tıp eğitimini, İstanbul Tıp Fakültesi'nde tamamladı. Mezun olduktan sonra fahri olarak Dr. Kadri Raşid Anday'ın yanında pediatri asistanlığına başladı. Bu alanda kalma uğraşları sonunda 1929 yılında kadın hekimler için *ilk maaşlı kadroyu* aldı. Prof. Kadri Raşid (Anday) Paşa'nın yanında pediatri uzmanlığını 1932'de tamamlayan Dr. Sayın, 1934-1941 yılları arasında İzmir Karşıyaka Çocuk Yuvası başhekimisi olarak çalıştı. Dr. Sayın, 1962 yılında emekli olana kadar Üsküdar Sağlık Merkezi Başhekimisi göreviyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından takdirnameye layık görüldü^{10,11}.

Suat Rasim (Giz) (1903 – 1980)

19 Ağustos 1903 yılında İstanbul'da doğan Dr. Giz, ilkokulu bitirdikten sonra İstanbul Kız Öğretmen Okulu'na girdi ve 1920 yılında öğretmen oldu. Tıbbiye'ye ilk kaydolun öğrencilerden biri olan Rasim, öğrenimi boyunca Kalamış Rum İlkokulu'nda öğretmenlik yapmaya devam etti. Mezun olduktan sonra Haseki Nisa Hastanesi'nde Dr. Ahmet Kemal (Atay) Bey'in yanında cerrahi asistanlığına başladı. Aynı zamanda Gaziosmanpaşa Ortaokulu'nda biyoloji öğretmenliği yaptı. Genel cerrahi uzmanlığını kazandıktan sonra 1931 yılında İstanbul (Şişli) Etfal Hastanesi'ne atandı. Dr. Giz, "Operatör Muavinliği" unvanı ile Türkiye'nin *ilk kadın cerrahisi* oldu. Dr. Giz, 1934 yılında Almanya'ya gönderildi. Ertesi yıl Türkiye'ye dönen Giz, Şişli Etfal Hastanesi'nde tek kadın uzman hekim olarak çalışmaya devam etti. 1936 yılında Heybeliada Sanatoryumu'nda kurulan Toraks Cerrahi Servisi'nde, *bu dalda Türkiye'nin ilk uzmanı* olarak 9 ay çalışan Dr. Giz, buradaki ameliyathaneyi hazırladı. Şişli Etfal Hastanesi'nde 1937 yılındaki yönetim değişikliği sununda Ereğli Memleket Hastanesi'ne tayin edilmesi üzerine, memuriyetten ayrıldı ve Dr. Mario Manara'nın Şişli'deki özel kliniğini devralarak, *özel klinik sahibi ilk kadın hekimimiz* olarak tarihe geçti. 1943 yılında eşi, hekim ve eczacı Dr. Gıyasettin Bey ile birlikte Gümüşsuyu Cerrahi Kliniği'ni kurdu ancak

Türk Kadınlarının Tıp Eğitimi Başlama Süreci

mal sahipleri ile çıkan anlaşmazlık sonucunda kliniği kapattı. Bir süre Sosyal Sigortalar Kurumu'nda çalışan Dr. Giz, 1955 yılında eklem rahatsızlığı nedeniyle malulen emekli oldu. 1960 yılında SSK Şişli Hastanesi'nde tekrar başladığı görevine 1968 yılında emekli olana kadar devam eden Dr. Giz, 3 Temmuz 1980'de İstanbul'da vefat etti⁹.

Fitnat Celal (Taygun) (1898 – 1985)

Diyarbakır'da 1898 yılında doğan Dr. Taygun, öğrenimi için geldiği İstanbul'da 1919 yılında Çamlıca Kız Lisesi'nden, 1928 yılında Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Dr. Taygun, Haseki Nisa Hastanesi'nde başladığı cerrahi uzmanlığı eğitimini 1933 yılında tamamladı ve "Birinci Sınıf Emraz-ı Hariciye Müttehassısı" unvanını aldı. Evlendikten sonra 1937 tarihine kadar Aydın'da, daha sonra Kuvarshan (Artvin) ve Ergani Bakır İşletmelerinin sağlık kuruluşlarında genel cerrah olarak çalıştı. Eşinin Ankara'daki görevi sırasında Keçiören Çocuk Yuvası'nın hekimliğini yaptı. Zonguldak'ta Ereğli Kömür İşletmeleri'nin Sağlık Teşkilatı Hastanesi'nde 1946-1958 yılları arasında operatörlük yapan Dr. Taygun, 1958 yılında emekli olunca eşisi ile birlikte İstanbul'a döndü. Emekli olduktan sonra bir daha çalışmayan Dr. Taygun, 26 Şubat 1985 yılında İstanbul'da vefat etti⁹.

Sonuç

Kadınların sağlık alanında usta-çırak eğitiminden modern eğitime geçmeleri bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de oldukça uzun ve zorlu bir süreç içinde gelişmiştir. Özellikle Cumhuriyet döneminde geleneksel yapıdan sıyrılarak eğitilmiş hekimler olma yönünde mücadele veren ilk kadın hekimlerimiz, hem tıp alanında hem de bilimsel alanda öncü rolü üstlenmişlerdir. Özveriyle mücadeleleri sayesinde bugünün hekimlerine çalışma ve ilerleme olanağı sağlamışlardır.

Kaynaklar

1. Sarı N. Osmanlı sağlık hayatında kadının yeri. Yeni Türk Tıp Tarihi Araştırmaları 1996/97; 2-3:11-64.
2. Atabek EM. Türk kadın hekimleri. Dirim 1997; 72(7-8):231-236.
3. Yıldırım N. Dünya'da ve Türkiye'de ilk kadın hekimler ve kadınların hekim olma mücadelesi. Toplumsal Tarih 2006; 147: 50-57.
4. Başer M. Cumhuriyet döneminden günümüze kadar doğum ve ebelik tarihi. In: Köker AH (ed). Doğum ve Ebelik Tarihi Kongresi Tebliğleri. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Matbaası; 1997. 27-34.
5. Şehsuvaroğlu BN, Erdemir AD, Güreşsever GC, (eds). Türk Tıp Tarihi. Bursa: Taş Kitapçılık; 1984. 196-201.
6. Altıntaş A. Türkiye'de hemşireliğin başlangıcı. In: Yıldırım N (ed). Sağlık Alanında Türk Kadını, Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı. İstanbul; 1998. 373-387.
7. Öncel Ö. Sağlık alanında ilk kadınlarımız. Dirim 1976; 51(9): 355-365.
8. Dölen E. Cumhuriyet'in ilk on beş yılında İstanbul Üniversitesi'nde kız öğrenciler. In: Yıldırım N (ed). Sağlık Alanında Türk Kadını, Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı. İstanbul; 1998. 8-47.
9. Etker Ş, Dinç G. Cumhuriyet'in ilk kadın cerrahları Dr. Suat Rasim, Dr. Fitnat Celal ve Dr. İffet Naim Hanımlar. In: Yıldırım N (ed). Sağlık Alanında Türk Kadını, Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı. İstanbul; 1998. 48-59.
10. Etker Ş, Dinç G. İstanbul Amerikan Kız Koleji Tıp Fakültesi ve 28'li iki öğrencisi Dr. Hamdiye Abdurrahim Maral ve Dr. Sabiha Süleyman Sayın. In: Yıldırım N (ed). Sağlık Alanında Türk Kadını, Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı. İstanbul; 1998. 60-63.
11. Mutlu KŞ. Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. yılında tıpta Türk kadını. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi; 1973. 3-20.
12. Tanaçan H. Türk Ortopedisinin Tarihçesi Acta Orthop. Traumatol Turc 1993; 27: 151-159.
13. Dinç G, Etker Ş. Prof. Dr. Müfide Küley: Kadın hekimlerimizin öncüsü. In: Yıldırım N (ed). Sağlık Alanında Türk Kadını, Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı. İstanbul; 1998. 70-76.
14. Küley M. Anılar. In: Yıldırım N (ed). Sağlık Alanında Türk Kadını, Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı. İstanbul; 1998. 3-7.